

4. Бобрик В.І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони: Монографія/ Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України. Київ – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 208с.
5. Балинська О.М. Семіотика права: монографія / О.М. Балинська. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
6. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2016. Т.2 Філософія права/ редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац.акад.прав.наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац.юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 1128с.
7. Левчук Л.Т. Естетика: Підручник/ Л.Т. Левчук, Д.Ю. Кучерюк, В.І. Панченко; За заг.ред. Л.Т. Левчук. К.: Вища шк., 1997. 399с.
8. Таманага Браян. Верховенство права: історія, політика, теорія/ Прекл. з англ. А. Іщенко. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 208с.
9. Триньова Я.О. Біоетика кримінально-правового забезпечення протидії злочинності: монографія/ Я.О. Триньова. Харків: Право, 2019. 536с.
10. Темпоральність – це... /значення терміну. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>.
11. Філософський енциклопедичний словник /В.І.Шинкарук та ін.; НАНУ, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. К.: Абрис, 2002. 742с.
12. Сайтарли І.А., Іщенко О.М., Прияельчук А.О. Нариси з сучасної філософії: Навчальний посібник для магістрів та здобувачів супеня доктора філософії/ І.А. Сайтарли, О.М. Іщенко, А.О. Прияельчук (за ред.академіка НАН України Л.В. Губерського). К.: «ВАДЕКС», 2016. 370с.
13. Соціологія: навч. посібник/А. А. Герасимчук; Ю. І. Палеха, О. М. Шиян. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 254с.
14. Стефанчук Р.О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав у Цивільному праві України. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. 170с.
15. Фромм Э. Анатомия человеческой директивности/ Эрих Фромм. Пер. с нем. и англ. Запорожье: Биг-Пресс, 2012. 488с.
16. Цивільне право України: підручник/ За ред. проф. Бошицького Ю.Л., Шишки Р.Б., (кер.авт.кол.), Загальна частина. К.: Видавництво Ліра-К, 2014.760с.
17. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол) та ін.: К.: «Укр.енцикл.», 1998. Т.5: П–С. 2003. 736с.

УДК 349.3

Сайнецький О.П.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано специфіку перспектив подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні. Сформульовано перелік тенденцій подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні. Розкрито зміст і значення кожної з них.

Ключові слова: тенденції, правове регулювання, систематизація, соціальне законодавство, соціальне право.

In the article the specifics of prospects for further development of systematization of social legislation in Ukraine are analyzed. The list of tendencies of further development of systematization of social legislation in Ukraine is formulated. The content and meaning of each of them are disclosed.

Keywords: trends, legal regulation, systematization, social legislation, social law.

Останніми роками соціальне законодавство України було значно вдосконалене, але як і раніше воно представлене окремими нормативними актами. Кількість нормативно-правових актів соціального законодавства постійно зростає, тому у науковій літературі знову формується думка про те, що систематизація є найефективнішим способом вирішення проблем соціального законодавства. При цьому, вітчизняними науковцями розглядають різні напрями систематизації – систематизація соціального законодавства шляхом прийняття одного кодифікованого нормативно-правового акту, систематизація соціального законодавства шляхом прийняття кількох кодифікованих нормативно-правових актів, інкорпорація соціального законодавства тощо. Систематизація дозволить упорядкувати регулювання соціальної сфери, систематично об'єднати в одному чи кількох законах всі найважливіші для соціальної сфери норми, а також виразити у вигляді загального закону право на соціальний захист населення України.

Систематизація соціального законодавства є важливою для України насамперед тому, що це дозволить із однієї сторони, узагальнити норми, у відповідності до яких здійснюється чинне правове регулювання соціальної сфери, і в той самий час це дозволить прийняти нові норми, які відповідають сучасному етапу розвитку суспільства, усунути колізії та прогалини законодавства. В Україні вже здійснювались спроби систематизувати соціальне законодавство, проте проект Соціального кодексу України №2311 [1], який було зареєстровано 15.02.2013 року, так і не було прийнято. На початку 2020 року законодавець активізував свою діяльність щодо прийняття соціального кодексу України протягом найближчих років, зокрема мова йде про те, що в основу такого нормативно-правового акту має лягти Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) (ETS № 139) від 06.11.1990 року [2], все ще не ратифікований Україною. Проте, на даний момент це швидше один із перспективних варіантів, аніж задача законодавця у короткостроковій перспективі.

У науковій літературі нашої держави постійно ведуться дискусії щодо того, якою має бути систематизація соціального законодавства в Україні та яким чином вона має бути проведена. Серед науковців, які у своїх працях досліджували це питання, відзначимо внесок таких, як: Н.Б. Болотіна, О.О. Гірник, І.О. Гуменюк, М.А. Дейнега, О.П. Коваль, О.Л. Кучма, О.В. Москаленко, Н.Р. Нижник, І.В. Новосельська, Н.Б. Пацурія, Б.І. Сташків, О.В. Тищенко, О.Г. Чугчева та багатьох інших вчених. Проте, в умовах, коли систематизація соціального законодавства визначена законодавцем як короткострокова перспектива, дослідження тенденцій подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні є актуальним питанням.

Першою із виділених нами тенденцій подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні є тенденція кодифікації підгалузей соціального законодавства. У науковій юридичній літературі склалася думка, що найефективнішим способом систематизації є кодифікація як особливий, найбільш високий вид правотворчості, спрямований на упорядкування, систематичне об'єднання і вираження у вигляді загального закону права країни. М.А. Дейнега та С.О. Обозна підкреслюють, що кодифікація соціального законодавства насамперед має бути спрямована на те, щоб, з одного боку, узагальнити норми, згідно з якими здійснюється чинне правове регулювання, і водночас встановити нові норми, що відповідають сучасному етапу розвитку суспільства, усунути колізії та прогалини законодавства [3, с. 171]. Тобто, при проведенні кодифікації насамперед враховуються ті норми законодавства, які уже є прийнятими у державі. Проте, в той самий час, варто враховувати, що досить часто кодифікація проводиться для того, щоб вирішити практичні проблеми законодавчого урегулювання певних сфер, тому у разі здійснення кодифікації варто враховувати не лише переваги чинного стану соціального законодавства, але і його недоліки.

Аналіз наукової літератури засвідчив наявність трьох концепцій, у відповідності до яких прихильники тенденції кодифікації підгалузей соціального законодавства вбачають її реалізацію:

1) ряд дослідників пропонують прийняти кодифікований нормативно-правовий акт у одній із галузей соціального захисту.

Наприклад, І.О. Гуменюк у своїй праці приходиться до висновку, що кодифікація пенсійного законодавства не буде суперечити загальним ідеям систематизації законодавства України про

соціальне забезпечення. Дослідниця визнає, що такий підхід є менш ефективним, аніж систематизація усього соціального законодавства, проте є цілком реальним. На думку І.О. Гуменюк найбільш реальною є поетапна систематизація пенсійного законодавства. Аргументація дослідниці полягає у тому, що пенсійне законодавство України сьогодні є представленим Законами України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [4] та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [5] (від себе додамо сюди ж і Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [6]) та бланкетні норми у спеціальному законодавстві щодо особливостей пенсійного забезпечення окремих категорій осіб, які побудовані за схожими моделями. Саме тому, об'єднання таких нормативно-правових актів у єдиний кодифікований акт є реальною задачею [7, с. 71]. У даному контексті варто звернути увагу на те, що спроба кодифікації пенсійного законодавства вже мала місце. Так, 16.07.2014 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Пенсійного кодексу України №4290 [8], який в результаті було відкликано. Даний проект був розкритикований на науковому рівні, у тому числі й І.О. Гуменюк, оскільки по суті даний проект являв собою доопрацьовану версію Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [5]. У свою чергу, кодифікація все ж є переробленням та зведенням правових норм, які містяться в різних актах, в логічно узгоджений нормативно-правовий акт. Тобто, для початку на теоретичному рівні має бути осмислено, якою є модель такого нормативно-правового акту, які норми складатимуть його зміст. Лише після формування такого розуміння, законодавець може якісно та опрацювати зміст проекту. Такий нормативно-правовий акт має бути логічним та цілісним. Наявні у соціальному законодавстві України нормативно-правові акти пенсійного законодавства мають бути об'єднані, при чому в інтересах єдності змісту допускається переробка окремих норм. Можливим є й інший варіант, коли нормативно-правові акти об'єднуються без зміни їх змісту, проте в таких умовах підвищуються шанси допущення неузгодженостей у змісті кодифікованого нормативно-правового акту.

У свою чергу, Н.Б. Пацурія запропонувала здійснити кодифікацію страхового законодавства, формою вираження результатів якої має стати прийняття Страхового кодексу України [9, с. 134]. У праці даної дослідниці страхове законодавство, й у тому числі Страховий кодекс України, розглядається першочергово у контексті охорони майнових та особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески до страхових організацій і дістають відшкодування втрат, що виникають у наслідок стихійного лиха і нещасних випадків. Тобто, у даному контексті Страховий кодекс України варто розглядати у більшій мірі, як нормативно-правовий акт цивільного законодавства, а не соціального. Проте, в той самий час необхідно враховувати, що соціальне законодавство включає ряд нормативно-правових актів, які урегульовують відносини страхування, проте державного – у першу чергу варто відзначити Закони України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [10] та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [5]. Також безпосереднє відношення до страхування має і Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [6], адже недержавне пенсійне забезпечення можна водночас розглядати і у контексті страхового, і у контексті соціального законодавства. Більше того, звертаючись до положень проекту Страхового кодексу України №7345 від 11.04.2005 року [11], варто звернути увагу на те, що в його змісті визначено розділ, присвячений недержавному пенсійному страхуванню. Тож, у даному контексті зробимо висновок, що кодифікація страхового законодавства у тому вигляді, у якому вона мала б вплив і на соціальне законодавство, могла би бути проведена у наступні способи:

по-перше, шляхом здійснення страхового законодавства, і в такому випадку окремі статті Страхового кодексу України були б присвячені регулюванню питань, які безпосередньо відносяться до соціального захисту населення (наприклад, питання пов'язані із недержавним пенсійним забезпеченням);

по-друге, шляхом кодифікації законодавства, яке урегульовує загальнообов'язкове державне соціальне страхування, та прийняття Кодексу загальнообов'язкового державного соціального страхування – у такому випадку даний нормативно-правовий акт мав би безпосереднє, а не дотичне відношення до систематизації соціального законодавства України.

Загалом, прийняття одного із зазначених кодифікованих нормативно-правових актів не змогло б вирішити усіх проблем систематизації соціального законодавства. У такому випадку лише одна із підгалузей соціального захисту отримала б належне врегулювання, у той час як інші

підгалузі все одно врегульовувалися б одразу кількома нормативно-правовими актами.

2) існують підходи щодо необхідності прийняття двох кодифікованих нормативно-правових актів.

Зокрема, у даному контексті І.В. Новосельська відзначає, що найбільш поширеним є підхід щодо прийняття двох різних кодексів: Кодексу соціального страхування та Кодексу соціального забезпечення, що пояснюється тим, що такі складники, як соціальне страхування та соціальне забезпечення, функціонують на кардинально різних принципах і їх відмежування забезпечить більш швидке прийняття кодексів, меншу ймовірність процесуальних вад тощо [12, с. 45]. Перспективи прийняття Кодексу соціального страхування вже аналізувались нами раніше. Щодо Кодексу соціального забезпечення, звернемо увагу на те, що даний нормативно-правовий акт, а точніше його прийняття у перспективі, на думку більшості науковців є тією тенденцією, яка у перспективі здатна вирішити усі проблеми систематизації соціального законодавства України. Тобто, звернемо увагу на те, що прийняття обох зазначених нормативно-правових актів є доволі сумнівним. Кодекс соціального страхування (або ж Кодекс загальнообов'язкового державного соціального страхування, який був би більш доцільним у контексті систематизації соціального законодавства України) став би тим нормативно-правовим актом, який врегулює лише одну підгалузь соціальної сфери. У свою чергу, Соціальний кодекс України у тій концепції, яку підтримує більшість вітчизняних вчених, та у відповідності до якої було розроблено проект Соціального кодексу України №2311 [1], має стати тим нормативно-правовим актом, який урегулює всі напрями соціальної допомоги та соціального захисту населення. А тому, на нашу думку, прийнятним є прийняття або Кодексу загальнообов'язкового державного соціального страхування чи інших кодифікованих нормативно-правових актів, які врегулюють окремі підгалузі соціальної сфери, або Соціальний кодекс України, який стане єдиним кодифікованим нормативно-правовим актом у цій сфері.

3) підходи науковців, які пропонують прийняти декілька кодифікованих нормативно-правових актів у різних галузях соціального захисту.

До прихильників такого підходу також віднесемо О.В. Москаленко, яка у своїх працях вказувала на доцільність кодифікації соціально-забезпечувального законодавства залежно від організаційно-правової форми соціального захисту. Дослідниця наголошувала на тому, що такий підхід дасть можливість усунути множинність і суперечливість нормативних актів, значною мірою полегшить правозастосування, сприятиме законності й підвищить рівень гарантій реалізації прав громадян України у сфері соціального захисту [13, с. 326]. Таких організаційно-правових форм, згідно із її підходом, є три:

по-перше, соціальне страхування за рахунок обов'язкових страхових внесків до відповідного фонду загальнообов'язкового соціального страхування та добровільних внесків до зазначених фондів або недержавних страхових фондів;

по-друге, державне забезпечення та надання соціальних послуг окремим категоріям громадян за рахунок державного бюджету;

по-третє, соціальна допомога та соціальна підтримка непрацездатних громадян за рахунок державного та місцевих бюджетів.

На думку О.В. Москаленко, із урахуванням того, що кожна із зазначених форм відрізняються від інших принципами, метою та умовами забезпечення, колом суб'єктів, джерелами фінансування, то у такому разі доречнішою є кодифікація законодавства залежно від організаційно-правової форми соціального забезпечення [14, с. 398-399]. Тобто, необхідними є прийняття Кодексу загальнообов'язкового державного соціального страхування та ще двох кодексів, присвячених соціальному забезпеченню осіб, які через негативну дію різноманітних факторів соціального ризику втратили можливість самостійно забезпечувати своє існування. Один із кодексів має бути присвячено наданню соціальних послуг (наприклад, на сьогодні є чинним Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII [15], яким до соціальних послуг віднесено послуги, спрямовані на соціальну профілактику - запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини; соціальну підтримку - сприяння подоланню особою/сім'єю складних життєвих обставин; соціальне обслуговування - мінімізацію для особи/сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду), а інший – питанням соціальної допомоги та соціальної підтримки (для прикладу, сьогодні є чинними Закони України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-III [16],

«Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-III [17] та «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-IV [18], тобто такий кодифікований акт об'єднав би положення цих та інших нормативно-правових актів соціального законодавства.

На нашу думку, прийняття трьох і більше кодифікованих нормативно-правових актів соціального законодавства здатне вирішити проблеми нормативно-правового регулювання досліджуваної сфери, проте не є найефективнішим методом для цього. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що більшість дослідників схиляється до того, що прийняття одного кодифікованого нормативно-правового акту дозволить забезпечити єдиний підхід у розумінні сутності соціального захисту населення, а також зможе забезпечити впорядкованість нормативно-правового регулювання даної сфери. У разі прийняття кількох кодифікованих нормативно-правових актів існує вірогідність того, що зміст даних нормативно-правових актів міститиме суперечності, які будуть посилюватись у разі внесення змін до кожного із них. Також прийняття кодифікованих нормативно-правових актів у різних підгалузях може призвести до того, що деякі підгалузі не будуть охоплені регулюванням, що в результаті обумовить необхідність функціонування у цій сфері інших нормативно-правових актів соціального законодавства. Тож, проблема множинності нормативно-правових актів соціального законодавства не буде якісно вирішена.

Отже, тенденція кодифікації окремих підгалузей соціального законодавства характеризується наступними особливостями:

- дана тенденція передбачає прийняття одного, двох чи більшої кількості кодифікованих нормативно-правових актів у сфері соціального законодавства.

Як нами встановлено, існують різні концепції кодифікації окремих підгалузей соціального законодавства, за яких кодифікації підлягають лише конкретні сфери соціального захисту населення. Такий підхід безумовно був би доцільним для реалізації, оскільки це могло б частково вирішити існуючі проблеми соціального законодавства, а також частково його систематизувати. В той самий час, варто враховувати, що при частковій систематизації інші підгалузі соціального захисту все одно будуть врегульовуватись великою кількістю нормативно-правових актів, тому кінцева мета систематизації соціального законодавства по суті не буде досягнута.

- в минулому мали місце спроби законодавця реалізувати цю тенденцію.

Як нами відзначалась, в минулому вітчизняними законодавцями були розроблені проекти Пенсійного кодексу України №4290 від 16.07.2014 року [8] та Страхового кодексу України №7345 від 11.04.2005 року [11], які в кінцевому результаті не виносились на голосування у Верховній Раді України. Це означає, що в законодавця наявне розуміння того, що часткова кодифікація сфери соціального захисту може вирішити ряд проблем цієї сфери, проте поки не було розроблено такий проект кодифікованого нормативно-правового акту, який би дозволив якісно урегулювати досліджувану галузь.

- кодифікацію окремих підгалузей соціального законодавства можна здійснити на основі вже прийнятих нормативно-правових актів.

По суті, на сьогодні соціальне законодавство включає велику кількість нормативно-правових актів. За статистичними даними, наведеними у своєму дослідженні О.П. Ковалем, станом на 2013 рік в Україні в соціальній сфері функціонували 170 законів України, 400 постанов Кабінету Міністрів, 1100 відомчих і міжвідомчих наказів [19, с. 189]. Тому, для прикладу, у разі здійснення кодифікації пенсійного законодавства, Пенсійний кодекс України може бути розроблено шляхом перероблення та зведення правових норм Законів України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [4], «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [5], «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [6] та інших нормативно-правових актів. Слідуючи даній моделі, зміст Кодексу загальнообов'язкового державного страхування міг би бути сформований шляхом перероблення та зведення норм Законів України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [10] та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [5]. Це означає, що на сучасному етапі діяльність законодавця щодо систематизації соціального законодавства є спрощеною тим, що усі необхідні для цієї сфери нормативно-правові акти вже були прийняті. А тому, у разі необхідності законодавець може скористатись існуючими нормами та систематизувати їх, узгодивши їхній зміст.

Тенденція кодифікації окремих підгалузей соціального законодавства може бути реалізована у декілька проаналізованих нами способів. Найбільш ефективним серед них, на нашу думку, є прийняття одразу декількох кодифікованих нормативно-правових актів, у тому числі Пенсійного кодексу України та Кодексу загальнообов'язкового державного страхування. Це із однієї сторони дозволило б суттєво зменшити кількість нормативно-правових актів соціального законодавства, а із іншої сторони – надало б логічності та цілісності окремим підгалузям соціального законодавства. Щодо способів проведення кодифікації, то на нашу думку на початковому етапі вона могла би бути здійснена шляхом перероблення та зведення правових норм вже прийнятих нормативно-правових актів, оскільки на даний момент у більшій мірі проблемною для соціального законодавства є кількість нормативно-правових актів, аніж їх якість.

Наступною тенденцією подальшого розвитку систематизації соціального законодавства в Україні є прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення (у науковій літературі розглядаються різні варіанти назви такого нормативно-правового акту - Соціальний кодекс України, Кодекс соціального забезпечення України чи Кодекс України про соціальний захист). Не зважаючи на те, що соціальне законодавство України протягом останніх років було вдосконалене, процес його систематизації триває. Тому, дана тенденція є такою, яка найчастіше виділяється вітчизняними науковцями у контексті подальшого проведення систематизації соціального законодавства України.

Зокрема, звертаючись до підходів вітчизняних науковців, наведемо декілька позицій видатних теоретиків, які вказували на важливість реалізації даного напрямку. Так, О.Г. Чутчева у своїй праці прийшла до висновку, що прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального забезпечення населення дозволить максимально сконцентрувати в єдиному правовому документі всі законодавчі норми в області соціального захисту населення на підставі єдиного підходу у визначенні суті соціального захисту та його основоположних принципів [20, с. 57]. Звернемо увагу на те, що дослідницею виділено наступні аспекти значення прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення. По-перше, значення прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення полягає у об'єднанні в рамках одного нормативно-правового акту всіх норм, які урегульовують соціальний захист населення. Звернемо увагу на те, що саме у цьому полягає ключова відмінність підходів дослідників, які вбачають необхідність у прийнятті єдиного кодифікованого нормативно-правового акту соціальної сфери, і дослідників, із точки зору яких кодифікація має здійснюватись на рівні підгалузей соціального захисту населення. По-друге, значення прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення полягає у встановленні єдиного підходу для визначення сутності соціального захисту та його основоположних принципів. Іншими словами, як засвідчило наше дослідження, ряд дослідників припускають, що соціальне страхування, соціальні послуги, соціальна допомога та соціальна підтримка відрізняються принципами, метою, умовами забезпечення, колом суб'єктів, джерелами фінансування тощо. Підхід дослідників, які наголошують на необхідності прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення полягає у тому, що основоположні принципи мають бути єдиними для усієї сфери соціального захисту. Окрім того, функціонування одного нормативно-правового акту дозволить забезпечити однакове розуміння сутності соціального захисту та його складових.

У свою чергу, І.В. Новосельська також зробила висновок, що процес систематизації соціального законодавства України має завершитись прийняттям Соціального кодексу України, який забезпечить уніфікацію соціального законодавства, подолає наявні прогалини та колізії, а також забезпечить більш зручний спосіб захисту своїх прав громадянами України, які цього потребують [12, с. 45]. Тобто, дослідницею розглядається значення прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення передусім у контексті вирішення проблем чинного соціального законодавства. І.В. Новосельською акцентується увага на тому, що чинне соціальне законодавство України характеризується наявністю прогалин і колізій, і саме прийняття кодифікованого нормативно-правового акту здатне вирішити такі проблеми. Варто безумовно погодитись із дослідницею щодо перспектив вирішення проблем колізійності соціального законодавства України. Специфіка кодифікації полягає у тому, що правові норми переробляються, зводяться та узгоджуються між собою, а отже в кінцевому результаті будь-які розбіжності у правовому регулюванні однорідних правовідносин різними нормативно-правовими актами мають бути вирішені у тому випадку, коли вони будуть

урегульовуватись нормами одного і того самого нормативно-правового акту. Щодо подолання наявних прогалин соціального законодавства, то такі гарантії у разі прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення відсутні. Як нами відзначалось раніше, кодифікований нормативно-правовий акт може бути прийнятий без суттєвої зміни положень тих нормативно-правових актів, які ляжуть в його основу. Як наслідок, його зміст в кінцевому результаті може включати усі ті самі проблеми, якими характеризувався зміст нормативно-правових актів, які лягли в його основу, у тому числі й прогалинами. Іншим аспектом важливості прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення, на якому наголошує І.В. Новосельська, є те, що такий кодифікований нормативно-правовий акт забезпечить зручніший спосіб захисту своїх прав громадянами України. У даному контексті варто погодитись із дослідницею, адже практичне використання одного нормативно-правового акту є значно зручнішим, аніж використання десятків нормативно-правових актів.

Не всі із дослідників, які наголошують на необхідності здійснення кодифікації соціального законодавства, підтримують ідею прийняття Соціального кодексу України. Зокрема, Н.Р. Нижник та І.О. Гуменюк звертають увагу на те, що назва нормативно-правового акту «Соціальний кодекс» означає, що його дія має поширюватись на широке коло правовідносин за весь період життя людини, тобто одночасно об'єднувати норми соціальних галузей національного законодавства - цивільного, адміністративного, трудового, сімейного, податкового та інших галузей законодавства. Такий підхід не тільки не сприятиме удосконаленню правового регулювання суспільних відносин у соціальній сфері, а й збільшить проблему дублювання норм, юридичних колізій та прогалин. Дослідниці підкреслюють, що головна цінність кодексу як правового акту полягає у тому, що кодифікація - це ефективний засіб ліквідації множинності актів по одному питанню, і саме галузь законодавства про соціальний захист, яка відрізняється значним масивом нормативно-правових актів, потребує систематизації та суттєвого оновлення, на відміну від інших галузей, яких відносять до соціальних [21, с. 87-88]. Саме тому, Н.Р. Нижник та І.О. Гуменюк висловлюють думку про те, що кодифікація соціального законодавства України має передбачати прийняття Кодексу соціального забезпечення України, що більш точно відповідатиме змісту даного нормативно-правового акту. Із точки зору дослідниць, нормативно-правовий акт, який має назву «Соціальний кодекс України» не може об'єднувати у своєму змісті норми, присвячені лише соціальному забезпеченню населення. Тобто, назва такого нормативно-правового акту має відповідати його змісту, а назва «Соціальний кодекс України» охоплюватиме значно ширше коло питань, аніж передбачатиме його зміст. Тому, на нашу думку, варто погодитись із підходом Н.Р. Нижник та І.О. Гуменюк та зробити висновок, що Україна першочергово потребує прийняття Кодексу соціального забезпечення України, а не Соціального кодексу України. Також підкреслимо, що однією із помилок авторів проекту Соціального кодексу України №2311 [1] стало те, що вони дали таку назву нормативно-правовому акту, яка не відповідала його змісту. Для порівняння, на міжнародному рівні було прийнято саме Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) (ETS № 139) від 06.11.1990 року [2], а нормативно-правові акти з назвою «Соціальний кодекс» наявні лише у законодавстві окремих держав.

Н.Б. Болотіна запропонувала іншу назву для єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального забезпечення населення - Кодекс України про соціальний захист. Із точки зору дослідниці, створення Кодексу України про соціальний захист дозволить впорядкувати законодавство в сфері соціального захисту, а також усунути протиріччя, що породжуються відсутністю системного підходу та підняти на більш високий якісний рівень зміст нормативного матеріалу в цій сфері [22, с. 16]. На нашу думку, «Кодекс України про соціальний захист» є більш вдалою назвою для єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення, аніж Соціальний кодекс України чи Кодекс соціального забезпечення України, із огляду на те, що соціальний захист є більш масштабним явищем, яке включає у тому числі й соціальне забезпечення. Соціальний захист розглядається у науковій літературі, як багаторівнева система економічних, соціальних та правових відносин по управлінню соціальними ризиками суспільства для ліквідації їх небажаних наслідків та забезпечення належного рівня життя [23, с. 173]. І саме дані аспекти мають стати об'єктом нормативно-правового регулювання єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері соціального захисту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соціальний кодекс України: Проект Закону України №2311 від 15.02.2013. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2311&skl=8 (дата звернення 06.03.2020 року)
2. Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий): Міжнародний документ від 06.11.1990 № ETS N 139. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_651 (дата звернення 06.03.2020 року)
3. Дейнега М. А., Обозна С.О. Перспективи систематизації законодавства України про соціальне забезпечення. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С.170-174
4. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992 р. № 3. стаття 10
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003 р. № 49. стаття 376
6. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003 р. № 47. стаття 372
7. Гуменюк І. О. Особливості кодифікації пенсійного законодавства України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 5. С. 70-73
8. Пенсійний кодекс України: Проект Закону України №4290 від 16.07.2014. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51712 (дата звернення 06.03.2020 року)
9. Пацурія Н. До питання про кодифікацію страхового законодавства. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. № 6. С. 133-143
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 46-47. ст.403
11. Страховий кодекс України: Проект Закону України №7345 від 11.04.2005. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7345&skl=5 (дата звернення 06.03.2020 року)
12. Новосельська І., Руше М. Кодифікація законодавства України із соціального забезпечення. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 7. С. 43-45
13. Москаленко О. В. Основні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування в умовах ринкової економіки : монографія. Х. : Юрайт, 2012. 400 с.
14. Москаленко О. В. Перспективи кодифікації законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. № 26. С. 393-400
15. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради. 2019. № 18. ст.73
16. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 1768-III. Відомості Верховної Ради України. 2000 р. № 35. стаття 290
17. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 № 2109-III. Відомості Верховної Ради України. 2001 р. № 1. стаття 2
18. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 № 1727-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004 р. №33-34. стор. 1354. стаття 404
19. Коваль О. П. Удосконалення функціонування соціальної сфери України: економіко-адміністративний аспект. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. № 4. С. 188-196
20. Чутчева О.Г. Правовое регулирование социальной защиты граждан Украины: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Восточнoукраинский нац. ун-т. Луганск, 2003. 179 с.
21. Нижник Н. Р., Гуменюк І.О. Перспективи кодифікації українського законодавства про соціальне забезпечення. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2013. № 2. С. 87-91
22. Болотіна Н.Б. Законодавство України в сфері соціального захисту населення та перспективи його розвитку. Соціальне законодавство України: теоретичні і практичні проблеми розвитку: матер. наук.-практ. Семинару (м. Київ, 23 березня 2005 р.) За ред. Н.Б. Болотіної. К.: КЮІ МВС, 2005. С. 10-18.
23. Тимофеева М. І. Сутність соціального захисту населення. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2016. № 6. С. 169-174